

IFJUSÁG

A legrejtélyesebb világrész

Az öt világrész közül egyik sem olyan rejtélyes, mint a legkisebb és legdéllebb: Ausztrália. Nem vezetnek hajózható folyók Ausztrália belsejébe, nincsenek égbenyúló hegyei, hófödte csúcsokkal, nincsenek működő tűzhányói. Pedig ősrégi Ausztrália földje szilárd talaj volt már akkor, mikor Ázsia és Európa nagy részét tenger fődte. A többi földrészekre csak megkövesedett csontvázak alakjában található állatok itt még ma is élnek és szaporodnak. Rendkívüli és csodálatos állatokat találtak itt a kutatók és éppen olyan rendkívüli és csodálatos embereket is, akik külsőleg semmiféle népfajra nem hasonlítanak. Vannak neves tudósok, akik azt állítják, hogy az ausztráliaiak Indiából erednek. Más tudósoknak, elsősorban a német *Klaatsch*-nak az a véleménye, hogy Ausztrália népe még legközelebb áll az általános ember-típushoz, azért hasonlít egyik ausztráliai az oroszokhoz, a másik pedig a semitákhoz.

Az ausztráliaiak nem ismerik a földművelést. Vadászattól és vadontermő gyökerek és növények összegyűjtéséből élnek. Fegyverük főképpen csonthegyű keményfa és az úgynevezett bumerang, a félelmetes hajtófegyver. A nyilat és íjját nem ismerik. Az őslakókat az európai kultúra visszazoritja a rengeteg vígasztalan mélységeibe és a megmaradt ausztráliaiak itt élnek a származásukat, meg a csupasz, köves dombokon, végtelen sziklás síkságokon gyötörnek az izzó nap melegétől. A napi átlagos hőmérséklet 30—35° Celsius, eső csak nagyon ritkán esik és a föld rögtön magába szív minden nedvességet. Szürke és egyhangú ez a vidék, csak elkorcsosodott eukalyptusok mutatják régen kiszáradt folyók útját és azt, hogy itt valaha víz volt. Ezek az eukalyptusfák azonban nagyon hasznosak. Értékes olajat szolgáltatnak, fájuknak hihetlenül nagy az ellenálló képessége, még a veszedelmes hajóféreg sem árthat neki, pedig ezek a férégek a fának a legnagyobb ellenségei. Ha egy-egy fát megszállanak, azon külsőleg ugyan nem látszik a pusztítás, de belül elkorhadtt és összetöredezik.

Ezt az elhagyott, mostoha földet választotta ki *Birtles*, hogy itt végezzen kutatásokat. Gyalog, kerékpáron és legutóbb gépkocsival utazta be Ausztráliát. *Birtles* mindig egyedül utazik, a vadak között lakik, megosztja velük ebédjét, táborukban hál, vagy fűrésza sziklák között, melyeket a bennszülöttek olyanfajta rajzokkal díszítettek, mint amilyen rajzokat Franciaország és Észak-Spanyolország barlangjaiban találtak. *Birtles* vérbeli angol. Csak egyetlen fényűzésről nem mondott le: a gumifüldökádról.

Valamivel barátságosabb a vidék az északi territorium tengerparti vidékén, ahol túrhetőbb az időjárás, mert a tenger hűvösebb és nedvesebb teszi a levegőt. A parti vizekben izletes halak és fehérmellű, szines-tollú vadkacsák uszálnak és ezen a vidéken élnek a hatalmas bölénycordák is. A sekély vízben, mint mindenütt a trópusi vidékeken, itt is krokodilusok lustálkodnak és vége van annak, aki ebbe a vízbe esik. Azonai fölfalják a vérengző állatok. Vannak azonban a krokodilusok között olyanok is, melyek félnak az emberektől.

A bennszülöttek szenvedéllyel vadásznak a krokodilusra és ha sikerül egyet-egyet elfogni, ünnepi lakomát csapnak. Az ausztráliaiak különben mindent megessenek, amihez csak hozzá jutnak. Kedvence ételeik a kigyók, sőt a mérges kigyók is, melyek sehol sincsenek úgy elterjedve, mint éppen itt. Mielőtt a kigyót megesszék, levágják a fejét és köveken összezúzzák, mert tudják hogy a kigyó mérgefogai a szájában vannak.

Különös vallásuk van az ausztráliaiaknak. Minden varázslattal vagy elbűvöléssel magyaráznak. Ha valaki beteg, vagy meghal — szerintük — varázslat áldozata. A „tabu” fogalmát éppen olyan jól ismerik, mint Új-Guinea, vagy a déltengeri szigetek lakói.

Könyvtára egy gimnáziumban

Felkerestük az egyik gimnáziumot könyvtára alatt. A tanítás éppen véget ért s az ötödik, hatodik és nyolcadik osztály tanulói betödulnak a hetedik osztály tantermébe, amely most könyvtárszoba.

A nyolcadikos főkönyvtáros elfoglalja a helyét a katedrán, a tanári asztal mellett a hetedik és nyolcadikos osztályosok pedig már szedi elő kulcsait is, nyitja a könyvtárszekrényt. Mindenkinek siet, hogy leadja kölcsönkapott könyveit és kivessze a könyvtárból azt, amit olvasni akar. Közben már szétkapkodják az önképzőkori könyvtár gépelt katalógusait. Bepillantunk az egyik katalógusba. *Ady* Endre neve nyitja meg a sort, s mint valamennyi népszerű könyvvel, úgy itt is tele van a könyvjegyzék margója fekete, kék,

piros jelölésekkel. A legtöbbször megjelölt *Ady*-kötetek a „*Vér és arany*” és az „*Illés szekerén*”. A könyvtárszekrényénél is *Ady*-ről hallunk vitatkozni: egy kis hatodikos gimnázista kéri a „*Halottak élen*”-t, mögötte egy nyolcadikos leinti gúnyosan a kislfiút, hogy „olvasd te csak még az „*Új verseket*”, vagy egy *Ady*-anthológiát, a „*Halottak élen*”-re még ráérsz.” A kis fiú izgatott hangon replikázik: „jobban ismerem *Ady*-t, mint te”. A nyolcadik osztályos fölényesen válaszol és a kis hatodikos látja, hogy reménytelen, hogy a „*Halottak élen*”-t ő vehesse ki, hát lemondó arccal kéri a könyvtárostól *Ady* „*Illés szekerén*” című verskötetét. Az is közben van. A középiskolai ifjúság kapkodja, falja és megérti *Ady* Endrét. A többi modern magyar író is szép számmal van képviselve a könyvtárban. *Babits*nak két prózai kötete: a „*Gólyakalifa*” és a „*Tímár Virgil fia*” és versekgyűjteménye közül is néhány: a „*Levelek Iris koszorújából*”, a „*Recitativ*”, a „*Herceg, hátha megjön a tél is*”, sőt *Babits* összegyűjtött verseit tartalmazó kötet két példányban is szerepel a katalógusban.

Az egész könyvtár összeállításán látszik, hogy modern vezetősége van és hogy a tanárok nem igen szólnak bele a könyvtárosok munkájába, csak néha-néha vizsgálják át a könyvtárat és — mi tagadja — gyakran találhatnak benne kirostáltnivalót.

Az ötödik és hatodik osztályú gimnazisták

Potty és Pötty pályázata

Lapunk szerdai számában már közöltük Potty és Pötty három kérdését, amelyekre eddig is sok ügyes válasz érkezett. A három kérdés a következő:

1. *Hogy kell sárkányt készíteni és mi az eregetés feltétele?* (Pontos és világos leírást és utasítást kérünk, lehetőleg rajzmelléklettel.)

2. *Milyen labdajátékokat ismertek?* (A közismert labdajátékokon kívül van egész sor kitűnő magyar és külföldi labda-

főleg a külföldi klasszikusokat olvassák: *Shakespeare*, *Goethe*, *Schiller* és főleg *Ibsen* munkáit veszik ki az iskolai könyvtárból. Érdekes, hogy a mai, úgynevezett reális gondolkodású ifjak milyen sokat és szívesen olvassák *Heinet*. Egyike a legkeresettebb könyvtári könyveknek *Dosztojevszkij* „*Bűn és bűnhődés*”-e és a „*Karamazoff testvérek*”. *Tolsztojn*nak a fiatalok között legnépszerűbb munkája a „*Kreutzer szonáta*”.

A klasszikus magyar regényírók *Jókai*, *Mikszáth*, *Eötvös* regényeit szintén sűrűn olvassák. A matura felé közeledő diákok legkedveltebb írói abban a gimnáziumban, ahol jártunk, *Móricz Zsigmond* és *Szabó Dezső*.

Verne Gyula regényeivel szemben a mai diákság érdeklődése már nem az, ami régen volt, amikor még az emberiség fantasztikus általmának számított a repülés, amely most már negyedszázados jubileumát ünnepli.

Az ifjúsági könyvtárban tett látogatásunk során arra a meggyőződésre jutottunk, hogy a budapesti gimnazisták nagy részének magasrendű irodalmi tájékozottsága van. Nemcsak szépirodalmi, hanem esztétikai szakmunkákat is szívesen olvasnak. Minden irodalmi és esztétikai kérdésben igyekeznek egyéni véleményt formálni. Érdekes tünet, hogy a jövő generáció ismét szívesen olvas verseket és így rácsafolnak arra a megállapításra, hogy a lírai költészet kiment a divatból. (G. L.)

játék, amelyeket csak egyes vidékeken játszanak.)

3. *Mi a tejt?*

Hogy magyarázza a csillagászat és milyen mondanak fűződnek hozzá?

A legjobb válaszok beküldői közt 12 szép jutalomtárgyat sorsolunk ki, amelyeket a nyertesek szabadon választhatnak meg a „*Játék és Munka*” képes értesítő megjelölt gazdag játék- és könyvanyagából.

Beküldés határideje: december hó 20-a.

A cseppkő- és mészbarlangok földalatti világának titkai

A barlangkutatás jelentősége tudományos és gazdasági is. Alig van a természettudományoknak olyan ága, amelynek a barlangkutatás tudománya, a spelaeologia ne gyarapította volna az ismereteit. A geológia a barlangképződés okait kutatja és fontos megállapításokat tehet e révén a föld fejlődéstörténetére vonatkozóan. A zoológia különös állatokról beszél, olyan lényekről, amelyek az alvilág örök sötéttségében élnek s amelyek elvesztik a sötétben a bőrük színét. A kémia és az ásványtan tudománya, a mineralógia igyekszik megállapítani a cseppkővek és kristályok létrejöttének a törvényeit. A földalatti jégképződés mesealakjai fizikai problémákat vetnek fel, a barlangokban talált csontok, fegyverek, szerszámok azt tanítják, hogy a prehisztórikus időkben élő ember barlanglakó volt. Az a foszfátanyag, amelyet a barlanglakó állatok maradványaiból, többnyire a barlangi medve csontjaiból nyernek, gazdasági értéket jelent s végül azok a barlangok, amelyek természeti szépségükkel fogva nagy vonzórótt gyakorolnak, jelentékeny szerepet játszanak egyes országok idegenforgalmában.

Az osztrák nemzeti tanács nemrégiben törvényt hozott a barlangok védelméről és ezzel elismerte ezeknek a sok természeti szépséget feltáró és tudományos ismereteket gyarapító barlangoknak a nagy jelentőségét.

Felmerül az a kérdés, hogyan jut egy barlangkutató a barlangokról szerzett ismereteinek a birtokába? Aki egy barlangot csak a hozzávezető kényelmes úton át közelít meg, nem is sejti, mennyi emberi erő és energia kell ahhoz, hogy egyes barlangokat feltárjanak és hozzáférhetőkké tegyenek. A salzburgi mészbarlangokban az utóbbi évek során 250 barlangot vizsgáltak meg, melyek közül a világháború előtt csak száz barlang volt ismeretes. Németországban 514 barlangot ismernek, amelyek közül 70 a Harz-hegységben van. Egy szakmunka, amely az olaszországi barlangokról számol be, a volt *Karsztvidéken több mint 2100 barlangot sorol fel*. Hogy az embereknek milyen nagy az érdeklődése a természeti szépségeket mutató földalatti barlangok csodálatos világa iránt, azt legjobban mutatja az a statisztika, amely a barlangok változatosságáról számol be.

A barlangokban természetesen mesterséges világítás mellett járhat csak az ember. A legjobban bevált mesterséges világítás e téren a carbidlámpa. A gyertyák és a villamoszeblámpák csak másodsorban jöhetnek szá-

mitásba. A mesterséges fény mellett is nehezen járhatók csak a barlangok, mert a fény lobogása és a tétútra vezető árnyékok imbolgása megnövelik a járás nehézségeit az egyenetlen talajon. Ha pedig mászni kell a barlangban, akkor ezt csak a legnagyobb elővigyázatossággal lehet megtenni. Vannak barlangok, amelyekben sok kilométer hosszú sziklafolyosók vannak és több órát vesz igénybe, míg végigjut rajtuk az ember. Az ilyen barlangoknak a felkutatása természetesen csak expedíciók révén lehetséges, amelyekkel fel vannak szerelve. Így is gyakori a veszély, hogy a hatalmas barlang zeggúgos útjain eltéved az ember.

A barlangkutatásnak klasszikus földje a triestzi *Karszt-vidék*. Itt a múlt század közepe táján kezdtek meg a kutatásokat. Nevezetesebb barlangjai ennek a vidéknek az adelsbergi, a st.-kanziani, amelyeken keresztül folyik a *Poik* és a *Reka*. Az adelsbergi barlangot ma *Grotte di Postumia*-nak hívják. Ha valaki be akarja járni ezt a barlangot, akkor viaszosváson vagy facsónakra is szüksége van. A *Reka földalatti világában évek hosszú fáradozásával 25 vizesést fedeztek fel*.

Nemrégiben sokat beszéltek a barlangkutatók világában egy fiatal francia geológusról, *Norbert Casteret*-ről, aki 1923-ban a délfranciaországi *Montespann*-al megvizsgálta egy barlangi patakot, amely hatvan méterre a barlang bejáratától egy vízzel megtelt kanálisból bukkant elő. *A fiatal francia geológus átúszta ezt a patakot, azután egy nagyobb és szélesebb barlangban szállt ki a vízből. Vakmerő és fáradságos útjának gazdag eredménye lett, mert ebben a barlangban az emberiség kőkorszakából származó 50 rajtot és festményt talált a falakon.*

Hatalmas vízbarlang, a *Lur-grotte*, a *Grac* mellett fekvő hegyvidéken. Ennek a barlangnak csak a felső, szárazabb részei járhatók. A barlangon keresztül folyó patak *Semriach*-nál tünik el a földalatt és több mint négy kilométernyire tör újra elő *Peggau*-nál a sziklafalából, azután beleömlik a *Murba*. *Hermann Bock* gráci belsőnek 1908-ban sikerült részben úszva, hét fók hideg vízben, részben csónakon, részben pedig kúszva-mászva előretörni. Harminc óráig tartott ez a küzdelmes és nehéz útja.

A nehezen megközelíthető barlangok átkutatásánál 10—15 méter hosszú kötéllel-krakot használnak, többnyire sodronykötélből. A létra felső fokait megerősítik egy kiugró szikladarabon, vagy egy fában és így kúsznak aztán fel a barlangban. A kötéllel-krak

segítségével már harminc évvel ezelőtt jelentős eredményeket értek el. 1924-ben az osztrák *Oetscher* hegység jégbarlangjába 410 méternyire hatoltak le a kötéllel-krak segítségével. A *barlangkutatás mélységi rekordját ezidőszertint az olaszok tartják*. 1927-ben a veronai *Club Alpino* a *Corna d'Aquilio* 637 méter mélységig hatoltak le egy mészkőbarlangba a *Garda-ló* partján. Ezt a barlangot *Abisso Mussolini*-nak nevezték el és ez a barlang ezidőszertint a földnek legmélyében fekvő barlangja. Huszonhét óráig tartott e barlangba az út, ami mutatja, hogy milyen óriási erőfeszítés kellett a feltáráshoz.

Régebben a cseppkőbarlangok gyakorolták a legnagyobb vonzórótt a természetbarátokra, ma azonban erős konkurrens támadt a cseppkőbarlangoknak a jégbarlangoknak. Jégbarlangok alatt olyan sziklabarlangokat értenek, amelyekben jégtömegek és jégalakulatok vannak az egész év folyamán, még nyáron is. Ilyen jégbarlangot, egy egész óriási jégvilágot fedezett fel 1910-ben, a *Dachstein*-hegységben *Hermann Bock*, 1912-ben pedig *A. von Mörck* a *Tennen*-hegységben. Ennek az utóbbi jégbarlangnak 30 kilométer távolságot kitevő barlangújtjai vannak s *joggal nevezik a föld legnagyobb jégbarlangjának*.

Az északi mészbarlangokban is sok jégbarlang van 1300 és 2200 méter magasságban a tenger színe fölött. *Casterat* geológus 1927-ben a *Pyreneusok*ban a *Mont Perdun* felfedezte az eddig legmagasabban fekvő jégbarlangot 2700 méter magasságban.

A csodák hegye

A föld kevés vidékéről szól annyi legenda, mint az *Athos*-hegyről, amelyet szent hegynek mondanak azért, mert a hegy óriási hátán számos görög kolostor áll, amelyek valóságos szerzetesi köztársasággá teszik az *Athos* hegyét. Egy osztrák író, *Franz Spunda*, nemrégiben több hónapig tartó zarándokutat tett a csodahegyen és élményeiről most könyvben számol be.

Orosz, görög, román, szerb barátok laknak a szent hegyen — írja *Franc Spunda*. Egy elhagyott kunyhóban találkoztam egy ötven éves remetével, aki román nyelven üdvözölt. Beszélte az a remete görög nyelven is és nagy örömmel adott kifejezést, hogy idegen arcot lát. Szavai barátságosok voltak, de szemében különös fény lobogott. Mozdulatai és szavai inkább egy kocsmárosra, mint egy aszkétára emlékeztettek. Kunyhójában hagymakoszorúk csüngtek le a gerendáról, a következő nehézzillatú paradicsomok száradtak és a gyengén pisllakoló tűznel rizst pirított. Bevezetett egy tisztább szobába, amely tele volt faragott képekkel. Valamennyi kép a szerzetes munkája s amikor megdicsértem, mosolyog. *Akakiosz*-nak hívják ezt a szerzetest, aki ciprusfából a legvalószínűbb képeket faragta ki évek pepecselő munkájával. Ezt a művészetet az *Athos*-hegyen egy starestól tanulta. A munka boldoggá teszi, veszem ki a szavából. Elmondja, hogy ifjú korában vad haragjában olyan bünt követett el, amely még most is terheli a lelkiismeretét. Bűnét nem bűntőléssel és imával, hanem csak munkával vezekelhetheti le. Művelt ember, elmentében sok ország és görög szerzetesársággal. „*Gimnáziumba jártam — mondja és ez megszabja az egész életet. Nem tudok olyan jámbor és áhítatos lenni, mint ott lent például a kerásiai testvéreim. Egyáltalán nem vagyok idevaló ember*”. E szavainál széles nevetés terpeszkedik az arcára, mintha azt mondaná: látom rajtad, hogy csalódtál vagy. „*Az idegenek mindig csak szenteket és csodatevőket keresnek itt, köztünk és ha olyan embert látnak, mint én, az a gondolatuk támad, hogy ezért ugyan nem volt érdemes az Athos-hegyre jönni. Azok ott fenn — a sziklafalra mutatott — mindenesetre többet tudnak majd mondani, mint én. De nehez az utat hozzájuk megtalálni és nekem tilos az útmutatás. Minden pénteken véresre korbácsolják magukat. Elmondotta ezután a szerzetes, hogy hat-hét évvel ezelőtt járt náluk egy fotográfus, egy amerikai, aki tolmácsot is hozott magával. Meglestelek az aszkétákat és több felvételt készítettek róluk. A szerzetesek nem szóltak hozzájuk egy szót sem, csak amikor a fényképfelvételek elkészültek, keresztet vetettek a fotográfáló masinára. Amikor azután este az amerikai fotográfus nálam előhívta a lemezeket, nagy meglepetéssel látta, hogy a lemezeken nincsen semmi.*

„*A szerzetesemtől megtudtam végül, mi volt az a bűn, amelyet ifjúságában elkövetett s amelynek a lelkiismeretfurdalásai elől az Athos-hegyen, a csodák helyén keresett menedéket. Elmondotta, hogy egy pogrom alkalmával agyonütött egy zsidót és a gyilkosság elkövetése után olyan marcangoló lelkiismeretfurdalásai támadtak, hogy elmenekült és a túlfeszített munkában keresett feledést. Könnyes lett a benső tűztől lángoló szeme, amikor ezeket mondta s látszott az eltorzuló arcán, hogy a velem való beszélgetés újból véresre tépte lelkiének hegedő sebeit.*”